

NAŠA SLOGA

POUČNI, GOSPODARSKI I POLITIČNI LIST.

"Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokrvari" Kar. Pal.

Prodajna a poštarinom stoji 2 for. a seljake samo 1 for. za celu godinu. Razmerno 2 for. a seljake 1 for. za pol godine. Izvan Carovine viša poštarina. Gdje se najdo najmanje 8 seljaka to su voljeti, da im list šaljeno svim ukupno pod jednim zavojem i imenom, dajući samo za 70 nović, na godinu svakomu. Novci se šalju kroz poštarsku Naznanciju. Ime, prezime i najbližu Poštu valja jasno oznakiti. Komu List nedodje na vrijeme, neka to javi odpravničtvu u otvorenu pismu, za koje se neplaća nikakva poštarina, napisav izvana Reklamacija. Ako List prima i drži, ako je pošten, to ga i plaća.

Izlazi svaki 1. i 16. dan mjeseca.

UREDNIČTVO I ODPRAVNIČTVO

nalazi se

Tip. F. Hoala, Palazzo Diana Via S. Lazzaro 15.

Pisma se šalju platjena poštarine. Vesti, dopisi i drugi pisli štampaju se u u ciolosti li u izvadku, naimo prema svojoj vrijednosti i snieru ovoga Lista. Nepodpisani se dopisi neupotrebljavju. Osobna napadanja i čiste sukromne stvari nenalaze mjesta u ovom Listu. Priobčena su pisma tiskaju po 25 nović, svaki redak. Oglasi od 8 redaka stoje 40 nović, a svaki redak suviše 25 novićah; u slučaju opkolovanju po što se pogode oglašnik i odpravničtvo. Dopisi se nevrcaju. Uredništvo i odpravničtvo, oim izvanrednih slučajevah, nedopijaju, nego putem svoja Listnica.

Kakove da budu lošinjске škole?

Neka nam se nezagmjeri, da se u našem listu listu mnogo sa školami bavimo. Svi narodi skrbe za nje. Ono su potrebito kao svakdanji kruh i za svakdanji kruh.

U kratko vrijeme čitali smo mnoge dopise o lošinjških školah u tršćanskih listovih »Independenta« i »Cittadino« a i ista židovska novina u Beču »Neue freie Presse« dopričala više neprijaznih dopisih iz otokah, ve'ika sreća da nama neil nami židovah! Naši ljudi malo čitaju te listove. Hoćemo njim reći, što smo čitali u posljednjih dopisih, i na nje u kratko odgovoriti.

Dopisnik iz Lošinja piše u »Independenta« br. od 2. novembra: Oni, koji bi imali nositi mir i širiti napredak u naših zemljah, siju neslogu. Učitelji naših školah odgojeni u ognjišću nesloge, u Dalmaciji, neodgajaju nego šire ideje slavske i uznemiruju naš mirni puk. Občina bi imala te apostolo slavizma skrbuljati i izkorjeniti kao rastline, koje nisu za zemljišće naših istarskih otokah. Ja neznam zašto se uzimlju učitelji uvijek iz Dalmacije? Zar njih Istra nejna? Kad se raspisuju natječaji zahtjeva se poznavanje slavskoga jezika. Zašto? »Jeli možda potrebno poznanje toga jezika za učiti talijanski. Ili onaj koj raspisuju natječaje misli, da je po-

trebito hrvatski za razumjeti se za pukom, dočim nije potrebito za sudca, kaisira, poglavaro dogane, za liečnika i drugo činovnike? Omodjašiti krug natječateljah radi jezika nimalo potrebita je zlo i moralo bi prestati takovo protuslovje. Na nautici je učitelj koji zove »zavilina« chiodo »brodina« bastimonto itd. U Čunskom učitelj pop nebrina se za odluku občino, da bude škola mjašovita, nego uči samo hrvatski proti volji stanovništva. Govori se da će skoro biti hrvatski obvezatni jezik naših školah. Nadam se da je to bez temelja.

Dopisnik iz M. Lošinja u Cittadiniu od 12. novembra divokuju glasno njekim gluhim hrvatofilom, da M. Lošinj, prem ne niče svojega slavskoga poriekla, prem ima njekoliko ulicah imenom slavskim, prem ima »slavnih školnihah slavskih i hrvatskih, popah i katehetah hrvatskih, da će ipak hjetati uvijek imati podučavanje u svojem jeziku talijanskom. Zašto, rečeno je i notroba opotovati. Dopisnik, voli sam, je mornar, i pisao dobro ili zlo, govori iz duše i opetuje koliko čuje pušeci cigaru na trgu, u kavani i u klubih prijateljskih, te opetuje, da občino i puk, dok mu nebudu zamke na vntu, neće dopustiti zavedenje hrvatskoga jezika pošto je bio odstranjen. Savjetuju njeko gospodni učiteljom, katehetom, ravnateljom i nadzornikom, da nastoje stvari. Inače nek budu pripravni sa fugotom«.

Tako eto piše se u rečenih novinah. Mi odgovaramo najveća stoga, što su i po kojemu našem čovjeku lošinj-ski odnošaji manje poznati.

I. Lošinjeki otok ima četiri mjesta: Nerezine, Čunski, malo Selo ili mali Lošinj, i valo Selo ili Veli Lošinj. Uz Lošinj prostire se više otokah, medju njimi tri oveća: Unijs, Sušak i Sv. Petar sa istoimenimi seli. Nerezine, Čunski, Unijs, Sušak i Sv. Petar čisto su hrvatska sela i govori se samo hrvatski. Jedva po koji mužkarac znade i talijanski. U Velom Lošinjju ima po koji nasofjeni Gozot, koji moraj bit zadovoljan što si je tamo krulha našao. Govori se i medju ostalimi gradjani talijanski, što nije nikakvo čudo pri okolnostih zadnjih godinah zavladalih i pri talijanskoj pučkoj školi. Govori se pak obćenito i hrvatski. Stanovnici su Hrvati, što njim i imena kažu. Bogu se mole hrvatski, slušaju hrvatsku propovjed i nauk, epistole i evangjelja; a slušaju to svo iz ustijih svećenika, rodjena u Lošinjju i odgojena u talijanskih školah.

Kad se malim Lošinjom prošeeš, pogledaš napiso na kućah, površih u novino u kavani, činit će ti se gradicem talijanskim. I čut ćeš prilično talijanski govoriti. Sve to je posljedica zadnjih dvadesetah godinah, u kojih je talijanstvovalo u obće u Istri tako i u Lošinjju evalo. Činovnici neznajući hrvatski bili su prva četa provale

talijanstva i sad ga još dobravno uzdržavaju. Predsjednik zomaljskoga sabora i odbora Dr. Vidulich, Lošinjjanin, dopričesao je mnogo kao načelnik stranke talijanške za unapredjenje talijanstva. Imajući vlast, velikoga je upliva imao. Mnogi su mislili i radili kako je on mislio i radio samo stoga jer je on tako mislio i radio. Njemu o bok može se postaviti Dr. Nicolich, bivši kotarski školski nadzornik. Uza sve to grad nije još izgubio svoga hrvatskoga značaja. Jedna strana uz obalu luke, kuda se najviše šeeće zove se Priha. Ulica sa stubami vodeća u glavnu crkvu zove se Brdina. Ulica vodeća na put u Velo Selo zove se Klanec. Imena stanovnikah još zvone hrvatski Vidulich, Nicolich, Martinolich, Ivančich, Kozulich, Moričich, Gladulich, Jerolimich, Skopinich, Hreljich, Car itd. Nositelji tih tako čistih hrvatskih imenah kao i drugih i govore hrvatski. Vidulich još nije zaboravio jezika, kojim mu je majka jedino govorila, on i naš list čita samo nerazumije svako rieči. Martinolich znade također hrvatski, jer kako bi inače svoj odvjetničk i zanat tjerao sa onimi Hrvati otoka, koji samo hrvatski znadu. Ostalih nećemo posebice navadjati, jer jih ima medju njimi koji se nisu ogriehili o najveću čovjeka svotinju, o materinski jezik, i jer kad ona tri najveća talijanška govore, govorit će i drugi. Svi da, govore »hrvatska« — i ovo je jelinu naziv, kojim svoj jezik nazivlju. U m. Lošinjju toliko se govori

Podlistak.

Žitje svetih Cirila i Metoda, slavjanskih apostolah.

VII.

Protivnici Metodijevi, nemogav ništa putem pravice dostignuti nastojahu putem klevechah i laži, Papa Ivan VIII. pohvalio je u svojem pismu, kako čusmo, trud i djelovanje Metodovo te ga preporučio Svetopuku u zaštiću. Protivnici su snda dobro znali da će njihove nakane proti Metodu sasvim propasti ako ovako pismo dodje u Svetopukove ruke. Da se ovo nadogodi nije im drugo preostalo van da papino pismo uništo a na mjesto njega drugo vatvoreno napišu, gdje se pod imenom papinim Metod proglašuje krivovjersnikom, upornikom i nemirnikom, i vrhu toga ostro zabranjuje slovjenjski jezik u crkvi i neki Vihing se hvali i postavlja za izvršitelja papinih odlukah i prieti se izobćenjem svakomu tko bi se usudio protiviti.

Pismo ovako bi predano u ruke Svetopukove a jadnik ovaj ga uze za pravo. Rekli smo već da je liepi broj nemačkih svećenikah onda boravio u Moravskoj, koj su mal ne svi bili očit protivnici Metodijevi, a najprije i najljucij između njih bijaše već spomenuti Vihing. Ovaj nevaljanac Svabaceti plihelj, koj je umto najbrže svoje ovdješne samic strici a ne dobro pisli, nastojao je već prije na sve moguće načine da Svetopuku omrazi sv. Metoda. Sad bi mu prišanuo, da je Metod krivovjersnik i upornik, kojega treba raditi mira i poredaka po što pote odstraniti, sad bi mu opet blejao, da je slavjanski jezik neugladjen i barbaričan te stoga nimalo pristojan za uzvišena otajstva Kristove vjere, da jezik o aj govori samo prosta stvarenja i

za njega i njegove velikaše, da je potreban latinski jezik, stoga neka utomolji posredovanjem papinim latulskih episkopjah a u povedih gradovih nek se sasvim uklane slavjanska služba Božja. Zaslopjoni Svetopuku je malo na malo sasvim pristao na nesretno savjete Vihingove. Uporaba slavjanske liturgije počela se priekim okom gledati. Svetopuk zamoll doista papu za utemeljenje jedne episkopije latinske u Nitri. Molba bi žalihože uslišana te slavčini Vihing posta mitrinskim episkopom. Sad mu ponarastu krila. On se odmah postavi na čelo svim neprijateljem Metodovim. Slavjanska se služba Božja počela izsmiehavati, slavjanski svećenici progriđjivati, slavjanska knjige paliti i slavjanski spomenici rušiti! — U tom vandalskom poduzeću stekno si dāsto najviše zastugah zloglasni Vihing.

O Istranec čitajući ove redke pasti će ti nehotice na pamet i tvoji Vihingli, koji barbaričnom rukom uništju, pale i ruše sve što sjeda čovjeka na Slavjanstvu. Već smo spomenuli, da nije prošlo puno stolina letah, kada se po celoj skoro Istri rablo u Bogosluzju tvoj liepi hrvatski jezik. Ako me pamćenje nevara činio je ljeta 1477 koparski episkop za svoja episkopijju tiskati u Metohi glagolski službnik ili misal, a u samom gradu Koprna čitalo se puno letah kašnje po kiostarskih crkvah glagolsko miso. Koliko li se ditalo spomenikah glagolskih li na grobištih i po crkvah istranskih! A kako su dani oni glagolski službnici, časostovi i drugi spomenici? Samo maleni broj je spašenoh od vandalsko ruke istranskih Vihingah. Tvoj jezik proganja se iz suditeah i učionah a Vihingli Istranski nastoje ga sasvim ukloniti iz crkve».

*) Ljeta 137. nahodih se kao bogoslov IV. ljeta u Trstu. Imali smo slugu jednoga po imenu

Franeža iz P. u zapadnoj Istri. — Jednoga dana upitnua ga, nek mi izmolli »molitvu za mrtve«.

— Orka la žuca, kaj nilec da neznon ni molit? reče na Franc.

— O znač, znate, odvratim ja nego žujem da nekako drugičije mole u vas za mrtve pak blih rada naučiti.

Istina je, odvrati mi, pri nos nemole več »po svečočki kako oni, nego po lotinski.

— A upravo rad toga molim vas da me naučite, jer do mala njegov blih doč k vam, pak ako nebi znao moliti, izsmiehavali bi me.

— Dobro, naj bo al znanjo — orka la žbical — Razumlein vas. Evo vam šestice. Samo nemolte niklje jer vam slabo djela.

Kaj Franc se vobijil, skini klubuk i uze molit: »De špatundi šklnai u te Domine, Dominie šaudi voči mea. Fiat tunc et tuve tendente voce prelatilone mea. Si skvitati osčervariš Domine kvlištiacub. Kvoala put propeljadjo ješ e č proto leje šušitini te Domine... Kuštodla muina guške note šperavi izmci Domine. Kovla Dominio puclacio ješ e pivora et residencija. Itekvija tera dno eis Domine et lukš perpetua huetja eis. Šklnai paci. Amen.

— Orka la žbical zakoj mi se smilju, koj ne veju da je zabranjeno smijati se pri molitvi — viknu uvredjen Franc.

— Oprostite neću više. Nego kažem vam da ste nešto izpustio.

— Koj ja? Tako me je plovac učil, i ja dobro molim ač sam bil prvi na nauku. Nego oni se a manom šal. S Bogom! U njih zdravlje greu jedan žimljilje žap.

Franc otide. Dva dana kašnje laza opet 5 stvari za dobro izpovječ ovako: 1. čimnati svoju košenu 2. penitenc. 3. stvari dobrih propomimenah 4. dobro i pravo konfesač se. 5. penitencu izvršiti kako redovnik odluču — orka la žbical

Evo dragi čitatelju djelo istr. Vihingah, kojš gone iz tvoje duše i crkve liepi tvoj jezik! O da bi se nezatunio ovi jednoci osvicištil, o da bi se sjetili čiji su nesmetnikli na zemljii — Istru takove ljude neće blagosilivljati jer se njih radi crkva i vjra Kristova zlostavlja a narod u sve večje blado — osobito u zapadnoj Istri — puda. —

Sveti Metod porali gadnih spletkarijah svojih protivnikah došlo je opet u velike neprilike. Svuka našao na gotleme zaprkeče a kad ga i Svetopuk sasvim ostavo pozivajući se na tobotožje papino pismo, obrati se Metod opet s prošnjom na sv. Otca u Rim.

Razlozi su svoje jedno stanje i ga zamolli za pomoć. Sv. Otac mu odpiše pismom od 23 travnja 881. ovako: — Nadepliskopu Metodijju!

Odobrajavajući pastirsku brigu i staranje koje pokazuješ da prilobješ duše vjernih Gospodinu Bogu našem, i, videći da si revar ustalac za vjeru pravoslavlju, mi smo se mnogo obradovali u Gospodinu, i neprestajeno hvaliti ga za neizmjerne milosti, da to razgrieva više i više u tvojoj radnji za dobro svele crkve, i da te sačuva od svake protivnosti. Ali doznavši iz tvojih pismah razne nepravilnosti, koje su ti činjene, mi smo se vepona ožalostili.

Sad se poziva na pismo, što je bio pisao na Svetopuka u kojemu da ga je polivalio i preporučio. — »Nikakvo drugo pismo, kažu papa, nije poslano Svetopuku. Mi nismo ništa unredjivali ni javno ni tajno vladici (Vihingji sigurno). Niti smo mi rešavali da ti radiš drugo što... Prestavi dake sumnjati, nemoj se žalostiti zbog raznih neugodnostih. — Kad je s tobom Bg, tko će protiv tebe? — Ovim su pismom bila napokon sasvim zatishnuta usta Metodijevih protivnikom. Ono bi u skupu Moravjanih javno pročitano i sa radostnim uzvicima pozdravljeno.

Oi ljeta 882 uživao je sv. Metod mir. Ktomu su pripomogli i sjajne poljude Svetopukove nad nezastitniji Niemeli i divljijini

Ovih danah doznao sam da je spomenuti Franc umro a ja iz mu toga radi iz svega sreća ovajje kažem se »škanec paci« kako ga je bio neki istranski Vihing naučio već: počivao u miru!»

hrvatski, da Talijani, došavši tamo, za nekoliko mjesecah prilično hrvatski nauče. U crkvi sa izpovjeda, propovjeda, moliti, pjeva hrvatski. Sam dopisnik Cittadinu kaže, da su Lošnjani poriekla hrvatskoga. Jeli ćete još većih dokazah, kad sami izpovijedate, da ste Hrvatili!

Izpod Učke.

Školska vieća. Duljo vremena kanih sam napisati o školskih viećah, jer mislim, da je stvar veoma važna nebi bi naš puk doznao na kakvom su temelju osnovane naše škole te koliko mu pripada prava kod uprave istih. Pretekao me je vaš dopisnik iz srednje Istre. Podpuno se s njim slažem, što je rekao o provincijalnom i kotarskom vieću, samo se žudim, da nije niti spomenuo mjestnih školskih viećah, koja-ako i nemaju velike moći- ipak moraju zanimat naš puk, jer su mu najbliža te i neposredno imonuje za nje svoje zastupnike.

Mjestno školsko vieće sastoji a) od predsjednika, koji je kod nas obćinski glavar ili načelnik, b) od svećenika imenovana od biskupije, c) od jednoga učitelja izabrana po učiteljih isto obćine, d) od 2 ili 4 obćinara imajuća pravo izbora, koje imonuje obćinsko zastupstvo većinom glasovah na 6 godinah. Poslije 3 prvih godinah odstupa polovica ovih članovah te su ima preduzeti novi izbor. To se obćino kod nas nedjelodavja prem §. 5 zakona od 27. listopada 1875 jasno o tom govori. Tko neće primiti ove časti, ima platiti globu od 50-300 for.

Neco bit s goroga ako spomenemo i nekoje dužnosti mjestnoga školskoga vieća u obće i pojedinih članovah napose. Školskomu mjestnomu vieću nastojati je, da se vrši školski zakon i više naredbe. Mjestno vieće ima upravljati školskim zakladama, nastojati, da ljudi školska sgrada uvjek u najboljem rodu, držati inventar od svega, siromasnoj djeci priskrbiti knjige, učiniti proračun troškovah, čuvati sve epise tičuće se škole, izraditi svako godinu izvješće o stanju i napredku škole. Ovomiu vieću nadalje je pizdati, da сва djeca marljivo školju polaze, da učitelj redovito za prepisane dobe drži školju, svakom sgodom

priskočiti učitelju na pomoć osobito gdje se radi o zaptu (disciplini), pomiljivim okom pratiti ponašanje djece izvan škole, pomoći imeinovati nove učitelje, podieliti učitelju dopust od tri dana, javno rieči, školsko mjestno vieće ima sve izvršavati, što mu posebni zakoni i naredbe prepisuju. Po §. 16. navedenoga zakona svaki član mjestnoga vieća ima pravo nadzirati školju, da se osviedoči o njezinom stanju, nu noma prava za vrijeme nauke pred djecom kakvu opazku učinitu glade nadčecom, kojim učitelj podučaje.

Velike i važne su ove spomenute dužnosti mjestnih školskih viećah, dali se ipak isto vrše, možemo kazati u koliko poznajemo ova vieća, da su u viećem dielu našu provinciju te dužnosti samo na papiru! Primitjati nam je, da nije kod nas ova ustanova školskih mjestnih viećah u pravom rodu, mnogog je bolje u tom u drugim provincijah pa da godinama uzrok stupiti nam je natrag u dozinu, kad su se ustrajala ova mjestna školska vieća.

God. 1868. kad su se stvarali novi školski zakoni; dobili su svi provincijalni sabori zakonsku osnovu, da ju prirede po svojih okolnostih i potrebah. Naš sabor u Poroču izruči je tu osnovu odboru za izabravanje, koji je spromjenami predložio saboru taj školski zakon. Kod provincijalnoga i kotarskoga vieća nije sabor ništa znatno promjenio, ali tim više kod mjestnoga školskoga vieća. Sve druga austrijska pokrajina imaju mjestna školska vieća, radi toga se i zovu tako, kod nas se puko naša vieća nebi smjela nazivati »mjestnoga »obćinska«, jer ako ima u kojoj obćini i 10 školah u različitim mjestih, obstoji ipak jedno obćinsko školsko vieće. Ova mjestna obćinska vieća imala bi učitelja podpirati i nadzirati, pa kako će to činiti, ako nije ovo vieće u istom mjestu. Uzmimo za primjeru one škole, kako se djeca ponašaju u Lindlaru, Gračišću, Pihnu, Karbunah, Golodoru, Novaki, Bernu i. t. d.? Nemislivo ovim kazat, da nisu ove škole radi toga dobre već imamo pred očima uvjek rad mjestnih školskih viećah. Jasno je, da so kod nas u Istri nemozho postignuti željene svrhe, jer obćinska školska vieća nisu mjestna.

Odkuda ova razlika med našom i drugim pokrajinama? Evo jo: Grdim se okom gledalo na svećenike, drugo je pak tozalja, da nas se potalijanči. U cijeloj ostaloj državi obstoji zakon, da mjestni školski odbor bira izmedju sebe predsjednika, a istarski je sabor stavio zakon, da predsjednikom bude uvjek obćinski glavar. Obrazložili su te ovako: Predsjednikom provincijalnoga vieća je p. k. namjestnik, kotarskoga c. k. kapetan, dakle i mjestnomu školskomu vieću ima biti predsjednikom glavar. Nu nehtjedimo spomenuti, da se neradi tu ob obćinskom nego o mjestnom vieću! Za gotovo neco biti namjestnika ni kotarskoga kapetana, koji nobi znao čitat i pisati, ali poznavali smo obćinskih glavarah neznajućih ni čitati ni pisati, koji su bili dobri obćinski glavari, nu kakvi će biti kao predsjednici školskoga vieća? Nje bi trebalo samo u školju poslati. U Istri jo jedino mozguće, da bude predsjednikom školskoga vieća čovjek neznajući ni pisati ni čitati! A to stoga jer se jo htjelo zapostaviti svećenike, kao što se jo isti Madonizza bivši zastupnik u Poroču izvjavio, kad bi stvorili zakon, kakav jo u drugim pokrajinah, da bi bio uvjek izabran župnik za predsjednika, jedina osoba kadra vršiti taj posao u malenom mjestu. Govori nadalje spomenuti Madonizza o potrebi da bude obćinski glavar predsjednikom vieća i radi toga, što glavari imaju veliki upliv kod naroda. Čast glavarom u obće, ali ovi će i sami pripoznati, da nije ovo istinito, jer u velikih i raztrošenih obćinah svojak niti jednom na godinu nevidi svojega glavara, a mnogo jini je, koji ga i nepoznaju! Kako so to slažo! Da nam jo bilo pitati Madonizzu i njegove pristase, što ima više upliva da gaobrazbe puka glavar ili pako župnik, koji neprestano s pukom obći? Nije bilo Madonizzu stalo do naobraženja puka nogo nastojao je, da se svećenički upliv odstrani iz školah. Treo i najglavnije bijaše, da se u sjedinjenih obćinah sa talijanskim srodishćem može laglje širiti talijanština medju nami. Velim dielom glavari su Talijani ili kakov šarenjak, članovi mjestnoga vieća izabrani po njegovom uplivu u njegovi pristase.

Kad su ovi zapitani — kako zakon učiteva — koji se učevni jezik ima vršiti u jednu ili drugu školju, uvjek se izjavje za talijanski jezik, ako i u dotičnom mjestu nema niti jo Inoga Talijana.

Evo nam jasna slika promjene mjestnoga u obćinsko školsko vieće. Svaki možo sada lahko razumjeti zašto nenapraduju naše škole. Nu ovo nije bilo dostatno. U čitavoj državi svaka škola ima svojega nadzornika, kojega izabire kotarsko školsko vieće izmedju članovih mjestnoga vieća, da nadzire školju u didaktično-pedagogičkom smjeru. U školah, gdje je više učiteljah, nadzornik ima pravo prisustvovati kod učiteljskih skupščinah.

Svi državni pokrajinski sabori upoznali su korist ovo zakonske ustanove, samo naš sabor u svojoj mudrosti odbacio je tu ustanovu. Razlog tomu kaže nam bivši izvjestitelj Madonizza u XIII. sjednici obdržavanoj 24. septembra 1868.

«Odbor izključiv tu zakonsku ustanovu §. 15. imao je pred očima osobito odnošaje Istre, da bi svagdje bio nadzornikom mjestni župnik, koji jedini u malenom mjestu ima dovoljno pedagogičkoga znanja.

To bi se sgodilo u najvećem dielu pokrajine. Odbor je scienio izključiti ovaj paragraf, jer bi se puku činilo (!!) da- so hoće zadržati svećeničtvu neograničeno nadzor nad školami.

Nadalje govoraše izvjestitelj, da bi od sto imajućih so izabrati članovah za školsko vieće bilo devetdeset župnikah nadzornikah.

Toga radi i buduć jo interkonfesionalnim zakonom oduzet svećeničtvo- sivalni upliv, koji se neproteže na religioznu obuku, sam podpuno osviedočen da može svaki član školskoga mjestnoga vieća obavljati dužnosti mjestnoga školskoga nadzornika.»

Iz rečenoga vidimo, da su u obće u Istri jedini svećenici kadri nadzirati školju u didaktično-pedagogičkom smjeru, ali što je to ako trpi škola i školom puk samo da se nepaža svećenik u školul

Koliko bi laglje u mnogih mjestih obavljao svećenik toli službu učitelja koji i nadzornika a da se nobi toliko obterećivao narod. Nu tako su litjeli usročitelj naroda misleć, da će na taj način cieti mladji narastaj u svoje dobne ruke, nu hvala Svevišnjomu uz sve protivne zamke ipak još naš hrvatski narod u Istri živi, komu želimo bujnu sreću i uspjeh.

DOPISI.

iz Kopra, 11. studenoga 1881.*)

Učiteljska skupščina koparskoga kotara. Za 28 listopada bila je savazna skupščina učiteljah i učiteljicah ovoga kotara, i to talijanskim jezikom. Skupilo so jo 57 učiteljskih silah. Medju njimi: 13 njih iz učiteljskih i vježbovnice, 15 učiteljah talijanskih školah i isto toliko učiteljicah; 9 učiteljah i 1 učiteljica slovenskih školah k tomu i 1 učitelj slovenske školo talijanski odgojen, i Talijan učitelj hrvatske škole. Ti brojevi jasno govore. Većina Slavjanah u kotaru ima četvrtinu svih (učiteljskih silah), manjina Talijanah (ima tri četvrtine istih). Hrvati nemaju niti jedne.

Pošto jo predsjednik Quantschnig skupščinu otvorio, pozdraviv članove školskoga vieća prečao na pojedinae točke dnevnoga reda, govoreć uvjek njomački, predložio je g. Bennati, da bi se svaka stvar talijanski i slavianški razumačila. Predsjednik imenujo g. Orbanicha tumačem za Talijane i izvjavio, da ga za Slovence netreba, jer svi njomački razumiju.

Tužnih nus. Trobat ćemo neučiti nijednoga drugoga jezika, ako hoćemo da naš svoje mjesto zadržimo. Nije to išlo svako o razumljenje, nego i o načelo: svakomu svojo. Jadan samo od članovah skupščine slovenskih g. Verbovec, nije se ogriescio proti tomu načelu. Govorio je samo slovenski, i čast mu.

Izbor člana u kotarsko školsko vieće trajao je nješto dulje. Konačno bio je izabran kandidat talijanske stranke g. Orbanich sa 29 glasovah. Kandidat slavljanse stranke g. Bunc dobio je 13 glasovah. Tu su se mjerile stranke. Jednoga so samo člana izabire, nit živa duša nemozho Talijanom zamjeriti, što su svoga izabrali.

I ovdje mogao se je čovjek uvjediti, da su za nas najvećo zlo naši ljudi, koji su prešli u drugi tabor, da pravi Talijani znadu pravodni biti. Većina njih pokazala je to kod izbora članovah za pokrajinsku skupščinu, za koju bio je sdgovorno izabran jedan Talijan drugi Slovenac, i kod nekijh drugih izborah.

Čim su ti izbori gotovi bili, razdijelila se je skupščina u dva odsjeka, talijanski i slavianški. Tu so predsjednici pojedinih obavjestili o stanju školstva u njihovih područjih. U slavljanškom odsjeku razpravljao je g. Bunc

*) Za posljednji broj prekasno. Ur.

hodami Mavljanškimi. Njegova se država protelala od Visle do Drave. Metod je svudu gorljivo propovjedaao a uz to i škole dizao. Bila mu osobita briga da ostavi za sobom kako već čumno liepo odgojeno omladinu, u koju je on polagao najljepše svoje nade.

Ljeta 884. čitamo da je posvetio u Brnu malu crkvicu u čast prvakah apostolskih Petra i Pavla.

Zivot njegov počeo se izzatolkih trudah i nepovoljnosi približavati kraju. Bilo je trebalo skrbiti za dostojna nasljednika. Na njegov poziv sastalo se njegovo svećenstvo na Veligradu. Na predlog samoga Metoda bi izabran Moravljantin Gorazd, čovjek koj bi naše vješt i latinskomu jeziku. — Boles nedjutim je sve više napredovala. Ljeta 885 na čvjetniku podao se za zadnji put u crkvu, da se tamo Bogu pomoli za zaštitu i za svojo vjerno stado. Pošto je odsuzluzio sv. Mislu i blagoslovio kneza, svećenstvo i narod reče svojim učenicima:

— Djeco, pričekajte mo još tri dana. Dne 6 travnja u jutru istoga ljeta u veliki utarak odletel njegova velika duša Gospodu Bogu. Učenici njegovi svećenici ukopadoše. Opelala so držala u trih jezicah: latinski, grčki i slovenski.

Sve što jo bilo poštena tagovalo je za njim. Bogataši i slromasi, stari i mladi rodili su suza-žalostnice na njegovu grobu, znajući da su u njem izgubili gorljivo pastira, dobrog oca i hrabroga branitelja vjere i narodnosti. Tielo njegovo bje sahranjeno u stolnoj crkvi sv. Bogorodice na Veligradu.

Jedno žilje kaže ovako o njem: —Metod se hojao Boga, poštovao zakone, uzdržavno svoje tielo, uviek se molio i sveto živio. Njegova je besjeda bila silna i blagaj silna prema protivnikom, blaga prema poslušnikom; ona je dlitala, kako kad, gnjevom,

veselošću, milošću, ljubavljnju stalnošću i trpljivošću. On je bio svakomu sve — da bi pridobio sve! **)

Konac.

Na čast sv. Cirila i Metoda

slavjanskih apostolah.

O slavna braćo Cirile Metode, Imena vaš svem su svietu mila, Tisuća ljetah već je porjurla Al spomen vaš u zaborav neode.

Po vas je medju slavjanske narodile Lač vjere svete s neba zasvietilo, Po vas je vjera ih oplemenila, Po vas sad njene uživ plenide.

Po vas za to hvatu vama dije U pjesmi djela vaš veličaje — Pod zastinčitvo vaše se utiče

Za pomoć vašu potlačena vice O dična braćo glas njen neprežite. Vieć bolji joj čd Boga izprosite!

A. K.

*) Opazka. Ovaj, kao i ostali mal ne svi citati uzco sam iz Miličevićeve knjige: »Zivot i djela velikih ljudi« — a to radi korektnosti i liepoga prevoda. Pis.

pitanje: kako može učitelj doprinjeti k čim boljemu polazku škole? O odgovor...
biti složni s duhovnicima, za školu odusjevljivati i djecu i narod, djelovati kod...

Svaki čas navadjao je po kojega Niemca i to njemačkim jezikom.
Njegove resolucije nisu bilo u suglasju nit sa zadaćom, nit sa razpravom.

Zasjedanje je svršilo se trokratnim po predsjedniku predloženim: «slava» Nj. Veličanstvu caru i kralju Franu Josipu, koj je mnogo za škole učinio.

POGLED PO SVIETU.

U Trstu 30. studena 1881.
Delegacije dokončaše svoj posao, privoliv, malenom promjenom, na sve, što je skupna vlada od njih zahtijevala.
Sad su oči svega carstva uprte na carevinsko vieće, gdje je u jednoj od prvih sjednica ministar financijah razložio našt novčano stanje. Iz njegova izvješća doznavamo, da će država za dojučeršnju godinu 1882, trebati 470 miliona 892 tisuće i 393 f. za trošak, dočim dohodak neće imati nego 433 miliona, 82 tisuće i 858 f. tim da će se 34 miliona 809 tisućah i 535 f. više potrošiti nego li potegnuti. To je mnogo, ali ministar se nada, da će se za nekoliko godinah troškovi i dohodci ipak izravnati. U tu je svrhu izposlovao u Cara, neka se imenuje navlašno povjerenstvo, koje će iztražiti, gdje bi se dalo što više bez uskra ubravo pristidjeti, dočim ministarstvo trgovino i poljodjelstva ima nastojati, da se unapredi bogastvo i blagostanje pučanstva, te tim što prije i uspješnije poboljša našu novčano stanje. Kad toga se sad u Beču radi, da se i Trst sa svojom trgovinom očuva od propasti, u koju leti, odkod su ga ondje sasvim zaboravili.

Na desnoj strani carevinskog vieća dogodila se malena promjena. Nekoliko se naime članovah odcepilo od Hohenvarta, te osnovalo svoj vlastiti klub ili tabor, izjaviv, da će svakako uvijek glasovati sa desnicom, ali da misli, da će tim postupkom moći više koristiti crkvi i njezinoj razvitku u državi.
Po mnenju mnogih iskreno crkvi odanih zastupnikah toga ciepkanja da nije nikako trebalo, jer da se crkva i od onakve desnice kakva je dosad bila mogla svomu nadati, a ničesa bojati i pa tim ona gospoda da nisu drugo učinila, nego donekle ohrabrilu lievu stranku, koja se nešto pokrapla i sad kao da se nada, da njezino nepravdno gospodarenje u Austriji nije za uvijek propalo.

U Bolki kotorskoj, neznamo čijom krivnjom, opet se porodilo nespozumljenjo i smutnja radi novačenja. Niemci ustavovierci i nekoji Talijani tako željno pušu u tu vatru, kao da bi u njoj imali izgoriti svi neodobraateljji njihove prevlasti i njihove sobične politike, toli u Dalmaciji koli u svoj ostaloj državi.
Dakle Kalnokj, što smo ga zadnji put spomenuli, postao je ministrom va-

njskih posalah. Magjari, koji vele, da u Austriji nemože biti vanjske politike bez njihove dozvole, baš na čudan na način pozdravili njegovo imenovanje. Oni vele, poreklom je Magjar, nego dakle tjeratislavenske politike. Mi Magjarom na to odgovaramo, da su se ipak već dobrahno razotrozili, čim su javno priznali, da bi se u austro-ugarskoj monarkiji mogla tjerati i slavenska politika. Nam je to za sada dosta.

Gambotta je sastavio svoje ministarstvo. Kažu da su to sve samo živo lutke, kojimi će se moći igrati po svojoj volji. Među njimi ima i neki Bert, ministar bogoštovja, koji da nevjeruju u Boga. I to se jo čudo moglo roditi samo u čoravoj Gambottinoj glavi! Gambotta je na jedno oko slipe, kažu da ga je u jezi izvadilo, kad se školao. U njemačkoj pako knez bi Bismark sve vlasno na glavi izkubao, da jih ima, kako mu ide lerdjavo. Niemcom kao da struši, da će raztjerati i parlament i zastupnike, pak samovoljno vladati u imo carevo, kad nitko osim njega nevidi, što Njemačkoj treba, jer mu se na svaku prigovara i neče, da se čuje o nekakvih njegovih reformah.

U Italiji jo kraljovo putovanje u Beč do kraja razlutilo republikansku stranku uz koju su sada pristali i tako zvani neizbavljenici ili iridoutaši i nutri i van kraljevino. Nego kralj se Umberto nemari ničesa bojati, odkad mu je naš car dao ruku, koji, da će mu što prije vratiti i posjet u gradu Turinu. Od nekogoj se doba neprestajo pogovoriti, da se sv. Otac papa misli soliti iz Rima. Ali velik dio svieta drži, kad bi do toga došlo, da bi se prije izselilo talijanski kralj, nego li uzvišona glava katoličke crkve.

U Rusiji se još uvijek nadaju, ukrotiti provratna stranku, jer rusko seljačstvo stoji nepomichno uz red i cara.
Ako itko, to želimo mi onoj ogromnoj slavenskoj državi. Ali gdje je seljačstvo onak glupe, a građanstvo onak pokvareno, kao što jest u Rusiji, tu se može čovjek svemu prije nadati nego li dobru. Rusija nije još našla svojeg čovjeka. Sad se pod izvjestno kaže, da će prof Ignatijov uzeti u ruke kormilo vanjskih ruskih posalah; ali Rusija treba prije izvrstna ministra nutarnjih nego li vanjskih stvari. Rumunjski kralj Karlo držažao onomadne svoj prvi prestolni govor kraljevski.
Iz njega se i opet vidi, da se u Bukareštu nemisli o dunavskom pitanju onako, kako u Pešti i Beču.

Franina i Jurina.

Fr. Nektidan sam videl na Pošto jedan list za te: ki ti ono piše?
Ju. Jedan moj prijatelj iz Buzeta.
Fr. A ča ti dobra piše?
Ju. Da se jo tamo osnovalo neko društvo, kod će gledat, da zaduženi kmeti uzmognu ča hglje platiti svoji dugi.
Fr. A ki su ti pošteni i duševni ljudi, ki su na tu svetu misal prišli?
Ju. To ču ti drugi put povedet, kad bude to društvo potvrđeno od viših oblasti; jer nebit otel da ga zabrane, pak da se reče, da sino mi tomu krivi.
Fr. Zaš?
Ju. Ač oblasti oće da imaju tu slavu, da sve prije doznavaju, nego drugi ljudi.
Fr. Ona dobru, očekajmo, pa kad bude potvrđeno, očemo i mi svoju reč, da po hvalimo, ča je veći oredno!
Fr. Stijoš li kad Triesteer Zeitung?
Ju. Cuta! kakovu cuta? ja ni neznam, ča si otel reč.

Fr. To su ti nekeke nemške novini, kō se va Trste Stampaju.
Ju. A kako bi, kad nemški neznam; al dragi ti, zaš me to ptlaš!
Fr. Ač je nekad na njih stalo, da treba iztredit naš hrvatski narod po Istri i po kvarnarskih Otocih.
Ju. Znaš li, ča him ja odgovoril na to tim nemškim impertinentom?
Fr. Nič drugo, nego da smo mi bili prej u Istri svoji ljudi, nego oni naši gospodaril!
Ju. All ja sam čul, da se va nekih bečkih novinah pisalo još i gnusnije proti našem narodu hrvatskomu i slovenskomu, koji stanuje po ovom Primorju i va Dalmaciji.
Fr. Dā, pak mi je uprav za čudo, kako se još ni našal ma ni jedan naš zastupnik, od Gorice do Kotora, pak zapital g. ministra, da li smo mi za to pod istom s Nemci vladom, da šibru plēamo i soldati davamo, a oni da nas psaju i špētaju po svojoj dragoj volji.
Ju. Muč, Frane, to je znamenjo, da misli skoro bit i nam bolje, jer kad se vuk davi, onda najružnije tult!

Različite viesti.

Presv. biskup Dr. Juraj Dobrija. Izrečena želja u posljednjem broju našega lista izpunila se jo u toliko, što hošt našega otibjbljenoga pastira ide polugano na bolje. Bilo je u ovo zadnjih pet-njedst dnanh težih časovah, gdje se jo skoro bila već izgubila svaka nada za drugocelnj njegov život, na hvata Svevišnjemu sture krioničko boli guho svoju oštinu te se nadamo, da će nam naš pastir biti zadržan, ako i nebude uzivano naš čeličnog zdravlja. Visoki bolstnik i celom tečaju težke svoje bolesti ne samo dit je bio kod postipne samosvesti nego se jo uvijek sa mnogim poštjetnici najradnjačije razgovarao sa kaukadi i našilo. Liečitelj, koji ga najvećom brigom njeguju, su Dr. Minussi i Dr. Šime Mandlić pukovnički liečnik u Trstu.

Dr. Janex Bleiweis. Dne 29. prošloga mjeseca u jutro izpustio je svoju blagu dušu u Ljubljani veliki slovenski rodoljub Janex Bleiweis u 72. godini svojega života. Neugodno ča ova žalosna viest dirnuti svuko rodoljubno srce slovensko, nemani i hrvatsko, jer je pokojnik skoro celi svoj život posvetilo dobrobit slovenskoga narodu. Već prije god. 1838 počeo je buditi svoje suptlemenike u Kranjskoj, zamislio i osnovao prvi slovenski list. «Novica, koje su nelzjemno mnogo dobra učinile, te koje se još i danas smatruju kao prvi pučki list. Njegova kranjska pratika (kolofar) unuklase je u svaku seljčku kuću, Bleiweis smatrao je jedinom tiež «očcem slovenskoga naroda» i vruča je njegova želja bila, da se Slovenci približe Hrvatom, da tako uzmognu uživati već upliv i ugled te istim pribaviti bolju budućnost! Bljnsko uvijek prvih borbenim i pokrajniskom saboru u Ljubljani, djelovao je na političkom i kraljevovno polju. Nj. Veličanstvo car i kralj odlikovalo ga je ove godine željeznom kruncu trećega reda te usled toga podignut kasnije u višečasti stališ sa predikatom «Trsteniški». Gotovo je, da će mu se slovenski narod kakvim spomenikom odužiti. Ostao u vječnoj uspomeni!

Gustav Sigmund prof Kalnokj, barun od Kőröspataka novo imenovan ministar vanjskih posalah, jest član stare austrijske obitelji, čija starija loza posjeduje domu u Moravskoj, a mladija u Seemigradskoj i u Ugarskoj. Gustav prof Kalnokj potiče iz moravske loze. On se je rodio 29. prosinca 1832 na Letovicu, te je počastni vitez maletčkog reda, cr. k. komornik i generalmajor izvan službe. Prof Kalnokj radi već preko 27 godinah u službi vanjskoga ureda; u praksu stupio je 23. srgnja 1854. Imenovan već 16. kolovoza iste godine attachem, bude ponajprije pridje godine poslaniktvu u Monakovu, a kasnije 1855, poklirsarstvu u Berlinu. 1859 posta prvim poklirsarstvom tajnikom u Berlinu, te dođu j prosincu iste god. u London. U svojoj oficerskoj časti, koju dātira od godine 1849, bude 1863 promaknut na konjoničkog satnika prvoga razreda, kasnije na prekobrajnoj majora u hvarsarskoj pukovlini br. 6. U godini 1868 bude imenovan prvim poklirsarstvom savjetnikom, a u travnju 1871 dobi naslov i dostojanstvo vanrednoga poslanika i opunomoćenog ministra, te ma budu povjerena privremena uprava posalah poklirsarstva u Rimu. U listopada 1872 posta pukovnikom u stanju vojske. Pošto se vratio iz Rima, bude nakon kratke razpoloživosti imenovan 1874 vanrednim poslanikom i opunomoćenim ministrom u Kopentagenu. Kad je pošlo na dopust poklirsarstva barun Langenau, bude Kalnokj promaknut izimiteca na generalmajora i poslanik u Petrogradu, da ondje upravlja poslovima

poklirsarstva kao poslanik u vanrednom poslanstvu; u siečnju 1880 bude napokon uz podrženje dostojanstva tajnoga savjetnika ovljeren kao prvi poklirsar u Petrogradu, gdje je do sada služivao.
Sveak u Trstu. Dne 21. prošloga mjeseca svečevala je katolička crkva blagdan «Majke božje od zranlja» te zanimivo je, da grad Trst i okolica drži taj dan kao veliki blagdan. Pečeo se jo svetkoviti god. 1819, kad se je bila u Trstu pojavila kolera.
Vasilij Verešinog zove se glasoviti ruski slikar, koji ovo zadnje vrijeme daje toliko o sebi govoriti. Njegove najbolje silke izložene su sada u Beču u svetl jim se nemože nadiviti. Nastikanj vjerno sve grozote i strahote rata (vojstke) te tako postao apostolo mira. Njemu na čast priredili su prošloga mjeseca svi slavenski djaci na visokih školah u Beču sredani komers, koji je sjajno olavljen. Svečanik nije mogao prisustvovati, ja se nalazi u Parizu, zahvalio se je telegramno najlaskavijim izrazil.
Kričovlje. Kažu nam, da Kričovljani dosada nisu nikad otvorilo zamekali svoj posluh vltul; te da nemogu ni pojmiti, kako njihovim odporom domobranstvu mogu postati nevjerni svom caru. Dapače neki od knezovah (poglaviciah selštiku) da u svojoj protivuštosti reče barun Kričiču: misimo postušni caru. Ako hoće da idjemo zanj i u rat, piši mu, evo nas! Ali da učinajo to nekakve težke arš-marš, to nami nečlje! (Nar. List.)
Priprave za krunitbu ruskoga cara u Moskvi vrlo su žive. Krunitba biti će u crkvi «našašću bl. oševice Marije» u Kromlu. Svi Kremi će se u tu svrhu onovliti, te je za to dozvoljena svota od 300.000 rubaljah.
Ure, kojih netreba navljati. Navljanje ure vrlo je katkad neugodno, a kadkad se i zaboravlja, pa ča dobro doći nove ure koje je izmislio stari neki urar u Vovri u Švicarskoj. Tih urah nije treba navljati, te se je dokazalo, da su ure isle i živo kucalo, premalo su u zapećanost omolu kod suda u Vovri stanjale 21 mjeseci, gdje ih nitko navjajo nije.
Eparhiska carniarska linja prestala je i prošloga mjeseca. Tiam su ukidnuli carniarski uređ u Czumakalu. Polgorju, Vodičah i Mihalčičah a kontrola povukla se je na more.
Prva crnogorska realna gimnazija. U oktobru ove godine otvorio se je svečanim svečanom dula sveleža prvi razred novo ustrojene realne gimnazije u Cetinju. To je prva srednja škola u Crnojgori — polaganu se ipak napreduje.
Iz sv. Petra u Šumi tuže nam se, da se obšinski upravitelj neskrbi onako za školu kako bi morao, da ima u školi nekoliko siromašne djece bez potrebitih knjigah. Pišu nam nadaje, da su putevi slabi, a ništa da se nepopravlja, lokve nečije-t. i. d. Upozorujemo ošična, kojim je dužnost za to skrbiti, da se svojski zauzmu za dobro pučanstva proskribiv najpotrebitije stvari, koje se mogu lakko učiniti.
Što je sadanji život u magjarskih županijah? Na ovo pitanje odgovara «Fügeltenig» da sadanji život županjske uprave nije drugo, nego kraljva sitroinske blagajne, mizerija administracije, bezobzirno utjerivanje poreza, protekcija, zlo gospodarjenje s državni novci, kupovanje dušah, spranje ruke rukom». To je dosta dobra deskripcija, u «Nar. Nov.» dođu još, da manjka samovolja kod izbora, pojava u sudbenom prisegoni, bezkrajna bezazvelnost kod popisivanja lica, bezkarakternost, nadutost, prostota, zle ceste i mostovi itd.
Koliko imado predplatnikah japonskih list. U prestolnom gradu Japana, u Jedji, izlazi politički list «Nichi ũchi Shinbun», koji imado 300.000 predplatnikah. Londonški «Times» i pariški «Pett Journal» imadu po 100.000 predplatnikah. U Japanu zna čitati svaki čovjek, dočim se to u Englezkoj, a još manje o Francuzkoj neida reči.
Bosanski kadeti. Na temelju provizornoga obrambenoga zakona za Bosnu i Hercegovinu primljeno je četrnaest mladih Bošnjakah, koji su vojnički panzionat u Sarajevu dobrom uspjehom svršili u razne kazvetske škole u Austro-ugarskoj. Tako su u Beču trojica. Jedan od njih je katolik, a dvojica muhametavci. U Budapešti ih imado sedam, a u katetskoj školi u Karlovcu četiri. Ti bosanski kadeti odjeveni su, kako je oglaseno u izdanom zakonu i nose fesove.

Književne viesti.

Danica za god. 1882. Približaje se mieno godina, a tom sgodom dolazi u kniđu, gdje se znađe čitati, mio gost: novi koleđar. Koleđar je ladaša malena i čimilo bi se, neznamta knjižica, koju ipak zauzima važno mjesto u narodnoj, ponajpako pučkoj književnosti i koleđar možemo reći jest prava pučka knjiga, iz koje prosi narod crpi mnogo koristnu pouku kojom se onaj, koji mnogo dugo i mnogo čitati, kadkad ugodno zabavlja. Za to je u svili narodih koleđarska

